

УДК 664.8 (477)

Ігор КУЗЬМЕНКО

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ КОНСЕРВОВАНОЇ ПЛОДООВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ УКРАЇНИ

Наведено характеристику плодоовочевої консервної галузі України. Розглянуто структурний асортимент, обсяги виробництва й споживання продукції плодоовочевої промисловості. Проаналізовано структуру та тенденції експорту – імпорту консервованої плодоовочевої продукції.

Ключові слова: плодоовочева переробна галузь, плодоовочеві консерви, виробництво, споживання, експорт, імпорт.

Відповідно до теорії раціонального харчування, третю частину добового раціону здорової людини повинні становити свіжі та перероблені плоди й овочі, які є суттєвим джерелом вітамінів, мінеральних речовин, харчових волокон тощо. На сьогодні потреби населення України в овочах і фруктах задовольняються лише на 35–45 % рекомендованої норми споживання (50–53 проти 110–120 кг/рік на одну особу) [1, с. 68].

В умовах цілорічної пропозиції свіжих і глибокозаморожених овочів і фруктів попит на консервовану плодоовочеву продукцію все ж залишається високим. Розвиток промисловості з переробки овочів і фруктів залежить від конкуренції на ринку, коливання попиту та цін на продукцію, кліматичних умов, характеристик товарів і потенціалу самого підприємства. Фактор сезонності роботи підприємств галузі уповільнює обіг грошових затрат на переробку. В таких умовах інвестиційна привабливість галузі вкрай низька. Підприємства усіяко зменшують збитки шляхом вилучення із асортименту товарів низького попиту [2, с. 58–59].

За даними маркетингової компанії "Синергія" (станом на 2010 р.), ринок плодоовочевих консервів насичений лише на 60 % [3]. Згідно з даними Державного комітету статистики України за 2005–2010 рр., на одну особу припадає в середньому 3 кг на рік консервованих овочів (рис. 1), у той час як у США – 53 кг. Саме тому проблема розвитку плодоовочевої консервної галузі України є актуальною.

Мета роботи – вивчення вітчизняного асортименту консервованих плодів і овочів, обсягів виробництва й реалізації, а також співвідношення між експортом та імпортом консервованої продукції.

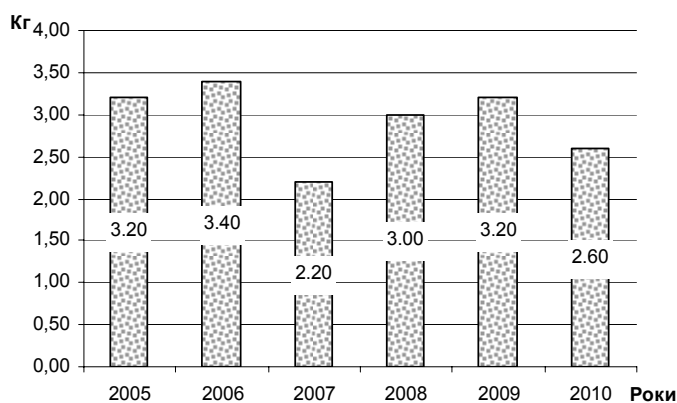

Рис. 1. Виробництво овочів консервованих на одну особу в 2005–2010 рр. [4, с. 81]

На сьогодні в Україні можна виділити три категорії підприємств, що виготовляють консервовану плодоовочеву продукцію:

- державні підприємства, які не мають достатнього фінансування для свого розвитку;
- компанії, котрі вкладають власні кошти та сезонно виготовляють продукцію під власними торговими марками;
- компанії, які інвестують у виробництво, розвиток сільського господарства, брэнда, у маркетингову політику.

Загалом ринок плодоовочевої консервованої продукції України чітко структурований і контролюється крупними компаніями. Половина його розподілена між великими вітчизняними та іноземними виробниками, які виготовляють продукцію під торговими марками *Верес*, *Чумак*, *Ніжин*, *Bonduelle* (Франція) *Feinkost*, *DittmanN* (Німеччина), *Oscar* (Китай) і мають можливість переробляти власну сировину та вести власну маркетингову політику. На кінець 2011 р. експерти оцінювали ринок плодів і овочевих консервів у 180–190 тис. т, або ≈ 1 млрд ум. б., тоді як у 2002 р. було виготовлено 780 млн ум. б. [1, с. 69–71]. На початок 2012 р. склалася така структура ринку консервованих плодів і овочів: 35 % – овочеві консерви (у т. ч. 45 % – консервовані горошок і кукурудза), 30 – соки, 20 – фруктові консерви, 15 % – томатні консерви, соуси, кетчупи [5, с. 43].

Динаміка виробництва плодоовочевих консервів зумовлена обсягом урожаю овочів, фруктів і попитом населення (рис. 2).

У 2006 р. зібрано великий урожай і виготовлено найбільший обсяг консервованої продукції. У 2007 р. значна кількість виробників продовжувала реалізацію залишків і зазнала збитків від псування непереробленої сировини. У 2008 р. обсяги виробництва знову зросли й становили 140 тис. т консервованих овочів (на 39 % більше, ніж у попередньому році). За даними агентства "Кредит-Рейтинг", у 2009 р. (порівняно з 2008 р.) спостерігався приріст виробництва овочів консервованих натуральних на 14 % і на 36 % – із додаванням оцту.

В 2008 р. випущено 137 тис. т натуральних консервованих овочів і 57.2 тис. т овочів, фруктів, горіхів і грибів, консервованих із додаванням оцту. За 2009 р. ці обсяги становили 119 і 55.3 тис. т відповідно [7].

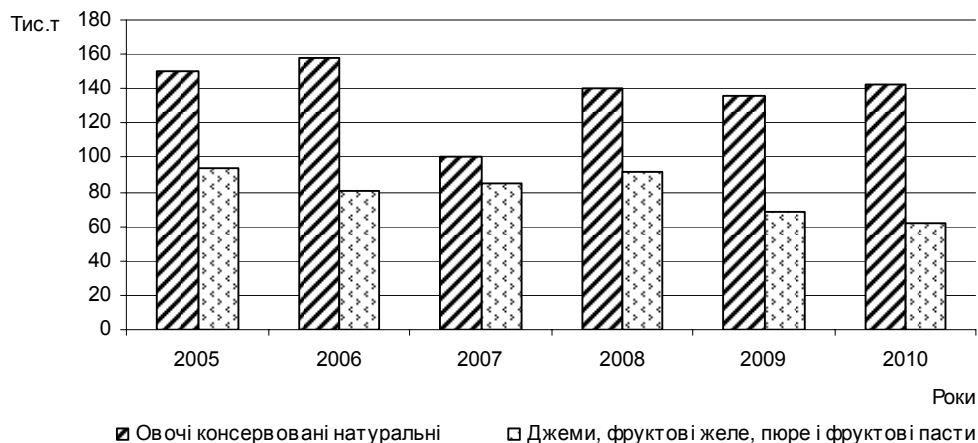

Рис. 2. Виробництво плодоовочевих консервів в Україні в 2005–2010 рр. [6]

У 2010 р. найбільші обсяги продукції спостерігалися в Черкаській області – 22 % натуральних консервованих овочів і 19 % – із додаванням оцту; в Закарпатській – 2 і 26 % відповідно; в Одеській – 19 % натуральних консервованих овочів від загального обсягу виробництва по країні [7]. Постійний попит на помідори, огірки, гриби, кукурудзу та зелений горошок зумовлює зростання обсягів їх виробництва. На рис. 3 і 4 представлено структуру виробництва плодоовочевих консервів окремими компаніями у 2009 р.

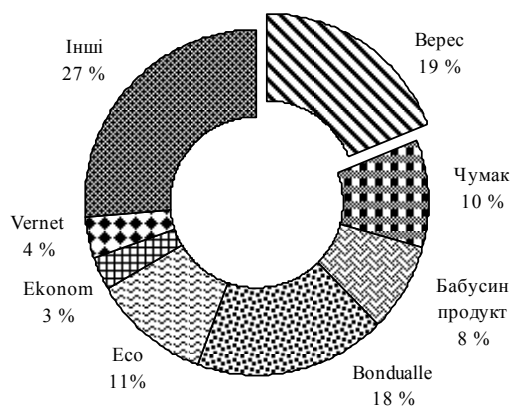

Рис. 3. Виробники консервованого горошку та кукурудзи [8, с. 23]

Провідні позиції у виробництві консервованих горошку та кукурудзи належать компаніям, що виготовляють продукцію під торговими марками *Veres* і *Bondualle*. Їм дещо поступаються *Eco* і *Чумак*, за ними слідує *Бабусин продукт*, помітні *Vernet* і *Ekonom*. Все інше припадає на дрібні та сезонні підприємства, які реалізують продукцію під власними торговими марками.

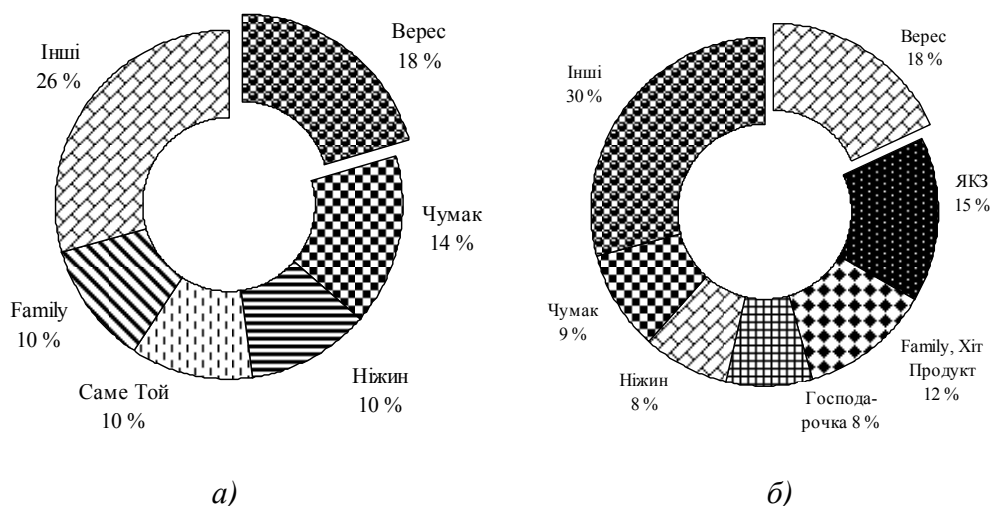

Рис. 4. Виробники консервованої продукції:
а) огірків; б) помідорів [8, с. 24]

У сегменті консервованих огірків (див. рис. 4) традиційно лідирує компанія ПрАТ "Агроекономпродукт" (ТМ *Верес*), на другій позиції ТМ *Чумак*, значна частка за ТМ *Ніжин*, *Саме Той*, *Family*, які посідають рівні позиції. Компанія ПрАТ "Чумак" найпомітніша серед виробників томатних соусів, паст і кетчупів, проте консервованих помідорів найбільше виготовляє компанія ПрАТ "Агроекономпродукт" (18%), 8–10% цього сегменту належить торговим маркам *Чумак*, *Family*, *Хіт продукт*, *Господарочка*, *Ніжин*.

Зараз спостерігається тенденція, коли населення відмовляється від виготовлення в домашніх умовах консервованих горошку, кукурудзи, бобових, грибів, овочевої ікри, в той час як у промисловості їх виробництво, навпаки, розширюється. У 2009–2011 рр. через підвищення цін на цукор виробництво плодівих консервів скоротилося на 30–40%, а з тропічних фруктів – зменшилось у 5 разів через зниження обсягів поставок [8].

На сьогодні споживання консервованої продукції в Україні в 2–2.5 рази менше, ніж в Росії, в 4–5 разів – ніж в країнах ЄС, і в 15–20 разів – ніж в США і Канаді. Консервовані плоди й овочі не належать до продукції першої необхідності, тому в умовах кризи (кінець 2008–2009 рр.) відбулося суттєве зниження попиту на них. У 2005–2007 рр. обсяг реалізації цієї продукції коливався на рівні 10 тис. т. У 2008 р. спостерігалось стрімке зростання її кількості в 2.4 рази, а в 2009 р. – різке скорочення у 8 разів. При споживанні консервованої плодоовочевої продукції українці надають перевагу огіркам і помідорам. Із усього обсягу сировини, яка щорічно закуповується консервними заводами, частка огірків становить 50–60% [7; 9, с. 11–16]. За ціною майже 30% споживачів купують продукцію середнього та низького цінового сегменту [8].

За результатами досліджень маркетингової компанії "Синергія", динаміка обсягів імпорту й експорту плодоовочевої консервованої продукції нестабільна, що підтверджено даними *рис. 5*. Найвищі показники зафіксовано в 2007–2008 рр., найнижчі у 2005 р. Помітне зростання обсягів імпорту та експорту плодоовочевої продукції спостерігалось в 2010 р., яке збереглося і в 2011 р. Стосовно імпорту в Україну, то в січні – липні 2011 р. ввезено плодоовочевих консервів 97 тис. т загальною вартістю 154.4 млн доларів США [10].

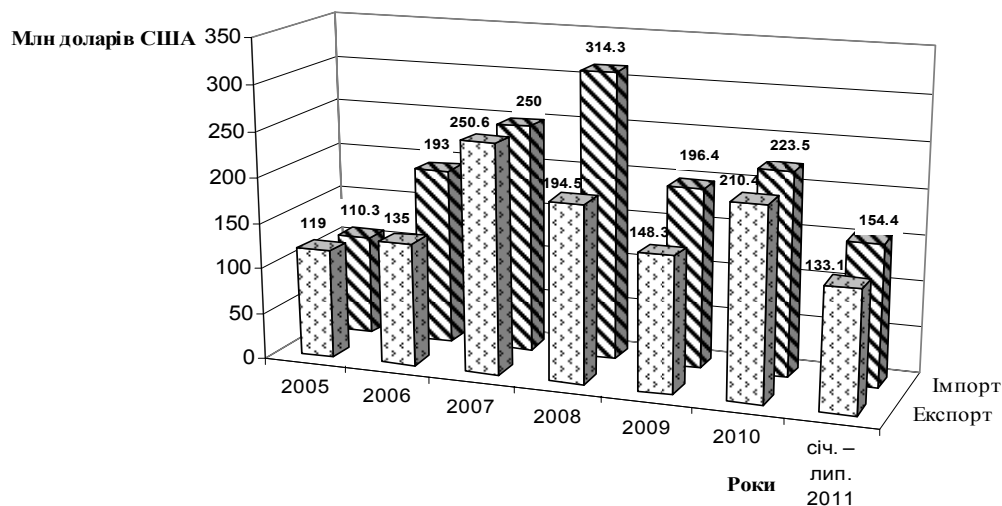

Рис. 5. Обсяги імпорту та експорту плодоовочевої консервованої продукції в Україні у 2005–2011 рр.

Якщо розглядати окремо сегмент фруктової консервованої продукції, то, за даними інформаційно-аналітичного агентства "Союз-Інформ", їх імпорт з 2005-го по 2010 р. (*рис. 6*) постійно перевищував експорт. Клімат України сприятливий для вирощування лише певних видів фруктів у промислових обсягах, що не дає змоги перевищити експорт над імпортом. Однак розходження між цими показниками в різні роки були неоднакові. Особливо великий розрив спостерігався в 2008 р. – 23.3 тис. т, а мінімальний – у 2009 р. (2.1 тис. т). У 2010 р. ввезено 16.8 тис. т консервованих фруктів – це вдвічі більше, ніж у 2009 р. [11]

Порівнюючи імпорт консервованих фруктів і овочів, можна констатувати, що останніх завозиться значно менше – торговельне сальдо імпорту негативне. У післякризовий період суттєво скоротилося ввезення консервованих огірків, овочевої ікри, салатів і закусок, консервованих помідорів і томатної продукції, що становить 1–3 % загального обсягу ринку консервованих овочів [12].

Консервовані овочі й фрукти постачають в Україну майже 50 імпортерів, серед яких Польща, Угорщина, Іспанія. Найбільше тропічних консервованих фруктів ввозить Китай, Таїланд, Греція, Індія, В'єтнам, Філіппіни, Франція, Ізраїль.

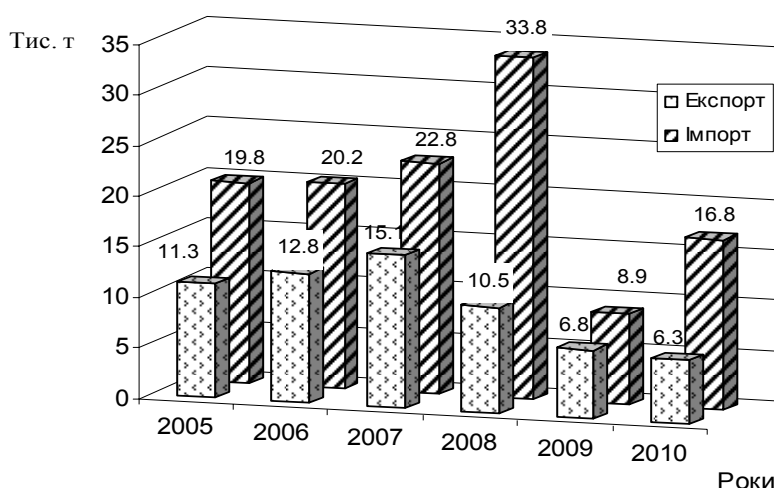

Рис. 6. Обсяги експорту – імпорту консервованих фруктів у 2005–2010 рр. [11, с. 49–50]

Експорт консервованих фруктів помітно знижується (див. рис. 6). Це зумовлено зниженням обсягів їх виробництва за останні роки. Так, експорт фруктових консервів у 2005 р. становив 11.3 тис. т, що на 43 % менше обсягу імпортованої продукції. У 2010 р. обсяг експорту консервованих фруктів за межі нашої країни становив 6.3 тис. т – це на 8 % менше показника 2009 р. і на 45 % – 2005 р. Експорт консервованої плодоовочевої продукції здійснюється переважно до Росії (83 %), решта – до Білорусії (7 %), Казахстану й Молдови (по 3 %), Німеччини (2 %). Частка інших країн у загальному обсязі експорту становить 2 %, таких – майже 40 [11].

Проведений аналіз розвитку ринку плодоовочевої консервованої продукції в Україні свідчить, що за 2005–2010 рр. розвивався він нерівномірно, проте добре структурований і продовжує формуватися. Потенціал розвитку цього ринку значний і, за прогнозами експертів [10, с. 35], у 2012 р. обсяги споживання консервованої продукції будуть на рівні 2008 р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кондратенко П. Оцінка продовольчого забезпечення населення України плодами та ягодами / П. Кондратенко // Вісн. аграрної науки. — 2010. — № 8. — С. 68—71.
2. Порецкая І. На правах деликатеса. Обзор рынка плодоовощной консервации / І. Порецкая // FOOD UA. Продукти України. — 2009. — № 11—12. — С. 58—64.
3. Завгородня І. Проблеми консервної промисловості та перспективи розвитку (сегмент плодоовочевих консервів) / І. Завгородня. — Режим доступу : http://www.rusnauka.com/12_ENXXI_2011/Economics/_85554.doc.htm.

4. *Статистичний збірник: Україна в цифрах* // Державний комітет статистики України. — 2011. — С. 81.
5. *Бежанова О.* Выгодно ли оптовикам и фермерам сотрудничать с переработчиками зимой / О. Бежанова // Статус. — 2012. — № 4 (226). — С. 42—43.
6. *Арасланова А.* Рынок овощной консервации наращивает объемы / А. Арасланова. — Режим доступа : <http://www.credit-rating.ua/ru/analytics/nalytical-articles/12820/>.
7. *Гулик Т.* Основные тенденции рынка плодоовощной консервации / Т. Гулик. — Режим доступа : <http://www.credit-rating.ua/ru/analytics/nalytical-articles/12609/>.
8. *Складчиков В.* Вариации спроса. Обзор потребления консервированной плодоовощной продукции / В. Складчиков // Мир продуктов. — 2009. — № 10. — С. 22—25.
9. *Осипова Т.* По лучшим домашним рецептам рынка консервной промышленности / Т. Осипова // Брутто. — 2004. — № 5. — С. 10—16.
10. *Кирючек Т.* Лето в консерве. Обзор рынка плодоовощной консервации / Т. Кирючек // FOOD UA. Продукти України. — 2011. — № 10. — С. 30—37.
11. *Арасланова А.* Консервированное лето. Тенденции рынка фруктовой консервации / А. Арасланова // FOOD UA. Продукти України. — 2011. — № 1—2. — С. 48—52.
12. *Гулик Т.* Обзор рынка плодоовощной продукции / Т. Гулик. — Режим доступа : <http://www.credit-rating.ua/ru/analytics/analytical-articles/12820/>.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2012.

Кузьменко И. *Тенденции развития рынка консервированной плодоовощной продукции Украины.* Приведена характеристика плодоовощной консервной отрасли Украины. Рассмотрены структурный ассортимент, объемы производства и потребления продукции плодоовощной промышленности. Проанализированы структура и тенденции экспорта – импорта консервированной плодоовощной продукции.

Ключевые слова: плодоовощная отрасль, плодоовощные консервы, производство, потребление, экспорт, импорт.

Kuzmenko I. *Trends of the development of Ukrainian market of canned fruits and vegetables.* The general characteristic of canned fruits and vegetables industry is given in this article. The structure assortment, amount of production and consumption of canned fruits and vegetables are considered. The structure and trends in exports and imports of canned fruits and vegetables are analyzed.

Key words: industry of canned fruits and vegetables, canned fruits and vegetables, the theory of rational nutrition, production, consumption, export, import.